

Lise öğrencisi ergenlerin suça yönelik tutumları ve risk faktörleri

The attitudes of high school adolescent toward crime and risk factors

Ezgi Sarı¹, Hülya Arslantaş²

¹Arş. Gör., ²Prof. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye

ÖZET

Amaç: Gelişim ve değişimin yoğun olarak yaşandığı ergenlik dönemi için suç davranışının görülme riskinin artması göz önüne alınarak bu çalışma, 14-18 yaş arası sağlıklı ergenlerin suça yönelik tutumlarını ve suça yönelik tutumları için risk faktörlerini belirlemek amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır. **Yöntem:** Araştırma her okul türünü temsilen seçilmiş 9 okulda öğrenim gören 14-18 yaş arası ergenlerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Suça Karşı Tutumlar Ölçeği (SKTÖ) kullanılmıştır. Verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistiklerden, non-parametrik testlerden Kruskal Wallis ve gruplar arasındaki farkı belirlemek için ise Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır. **Bulgular:** Çalışmaya katılan ergenlerin %58,5'inin (n=857) erkek, %29,7'sinin (n=435) 17 yaşında, %35,7'sinin (n=523) endüstri meslek lisesinde öğrenim gördükleri saptanmıştır. Suça karşı tutumlar ve cinayet (z=-4,958 p=0,000), yaş (KW=14,354 p=0,006), öğrenim görülen lise türü (KW=81,615 p=0,000), anne-babanın öğrenim durumu (KW=41,675 p=0,000; KW=32,730 p=0,000), ailenin gelir düzeyi (KW=15,193 p=0,001), anne-babanın ergene karşı tutumları (KW=41,640 p=0,000), ailede hükümlü birey varlığı (KW=11,837 p=0,008), ailenin yanlış bir davranış sonucunda ergene verdiği ceza (z=-3,745 p=0,000), ergenin akademik başarı düzeyi (KW=18,426 p=0,000), okulda geçirilen disiplin soruşturmaları (z=-6,103 p=0,000) ve arkadaşlarıyla yanlış davranışlarda bulunma sıklıkları (KW=83,033 p=0,000) arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır. **Sonuç:** Erkek ergenlerin, kendilerine karşı aile tutumları baskıcı ve ilgisiz olan, aile içi tartışmaları sık olan ve yanlış bir davranış sonucu şiddet içerikli cezalara maruz kalan, aile içinde babaları hüküm giymiş olan, anne baba eğitim düzeyleri düşük olan ve arkadaşlarıyla birlikte yanlış bir davranışta bulunan ergenlerin suç davranışlarını daha çok onayladıkları saptanmıştır. Suç davranışına yönelik uygunsuz tutum gelişmesine sebep olan ve risk oluşturan aile, okul ve akran özelliklerine yönelik farkındalık kazandırma ve koruma çalışmaları gereklidir.

Anahtar Sözcükler: Ergen suçluluğu, tutum, suç

(*Klinik Psikiyatri* 2019;22:)

DOI: 10.5505/kpd.2018.81894

SUMMARY

Objective: In adolescence, where development and change are experienced intensively, there is a greater risk of criminal behavior. So this study was planned to determine the suicidal attitudes and the risk factors for suicidal attitudes of healthy adolescents between 14-18 years of age. **Method:** The research was conducted with the participation of adolescents between the ages of 14 and 18 who were studying at 9 schools selected as representative schools. The Personal Information Form and Attitudes Against Crime were used as data collection tools. In the analysis of the data, descriptive statistics were obtained from the non-parametric tests Kruskal Wallis Test and to determine the difference between groups Mann-Whitney U. **Results:** Adolescents participating in the survey were identified 58,5% (n=857) were male, 29.7% (n=435) 17 age, %35,7% (n=523) industrial had their education in vocational schools. Against crime attitudes with gender (z=-4,958 p=0,000), age (KW=14,354 p=0,006), the common type of school education (KW=81,615 p=0,000), parents' educational status (KW=41,675 p=0,000; KW=32,730 p=0,000), family income level (KW=15,193 p=0.001), attitude towards parents and adolescents (KW=41,640 p=0,000), the presence of the convicted individual in the family (KW=11,837 p=0,008), wrong behaviour of the family as a result of the penalty to adolescents (z=-3,745 p=0,000), the level of academic achievement of adolescents (KW=18,426 p=0,000), disciplinary investigations at school passed (z=-6,103 p=0,000) with friends and their incidence in incorrect behavior (KW=83,033 p=0,000) between the statistically significant relationship has been identified. **Discussion:** The adolescents who is male, were oppressed and indifferent to family attitudes towards them, whose family debates were frequent and who were subjected to punishment with violent content and who were convicted of fathers in the family, low parental education levels and wrong behavior with their friends were more likely to approve of criminal behavior. It is necessary to raise awareness and protect the family, school and peer characteristics that cause inappropriate attitudes towards crime behavior and create risk.

Key Words: Juvenile delinquency, attitude, crime.

GİRİŞ

İnsanoğlunun gelişim süreci düşünüldüğünde en kritik evrelerinden biri olan ergenlik, biyolojik ve psikolojik değişimlerin zemin hazırladığı cinsel ve psikososyal olgunlaşma ile başlar, birey özerkliğini, kimliğini ve sosyal üretkenliğini kazandığı zaman sona erer (1,2). Bu kritik evre düşünüldüğünde ergenlerde görülen suç davranışı, sadece birey ve aile boyutunda değil toplum üzerinde de olumsuz etkiler bırakan sosyal bir sorundur (3).

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2007-2016 yılları arasında suç eylemi sebebiyle hüküm giyen toplam 4135 çocuk olmuş, 2016 yılında güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuk sayısı, 2015 yılına göre %10 artarak 333 bin 435 olarak bildirilmiştir (4).

Suçluluk ile ilgili yapılan pek çok araştırmanın sonucuna göre erkeklerin suç işleme riski kadınlardan daha fazladır (5,6,7,8). Ergenlik döneminin 11-20 yaş arası gibi uzun bir süreyi kapsadığı düşünüldüğünde suç olgusu için bu dönem önemli değişken olarak karşımıza çıkmaktadır (9). Öncü ve arkadaşları (2007) sosyodemografik özelliklerin suç işleme davranışı üzerindeki etkisini belirlemek için yaptıkları çalışmada, yaş değişkeni ile suç işleme arasında ilişki olduğunu bildirmişlerdir (10). Suçlu çocuklarla yapılan başka bir çalışmada da 16-18 yaş grubu arasında suç işlemede artış olduğunun saptanması nedeniyle gençlerde suç işlemenin orta ergenlik döneminde yoğunlaştığına vurgu yapılmıştır (11).

Çocuğun suç davranışına yönelmesinde yetiştirildiği aile, anne ve baba tutumları, ailede suç işlemiş ya da suç işlemeye eğilimli bireylerin varlığı, ailenin ekonomik düzeyi, ailede var olan çocuk sayısı, anne ve babanın birliktelik durumu, aile içinde madde kullanımı ve çocuğun aile içinde maruz kaldığı istismar gibi etmenler etkilidir (12).

Aile özelliklerine ilişkin suç davranışına zemin hazırlayan sebeplerin en başında ekonomik yetersizlik ve eğitimsizlik gelmektedir. Bunun yanı sıra çocuğun parçalanmış aileye sahip olması, ailenin ilgisizliği ve olumsuz tutumları, ailenin çocuk sayısının fazla olması, anne ve babanın ceza-

landırıcı bir yaklaşıma sahip olması da suç davranışını ortaya çıkarmada risk faktörü olarak görülmektedir (13,14).

Okulların ve dolayısıyla eğitimin ergenlerde; arkadaşlarla çeteleşme, akran etkisiyle suç ve şiddet davranışlarına yönelme gibi gözlenebilen olumsuz etkilerinin yanı sıra ergenleri bu tür olumsuz davranışlardan uzak tutması, bilgi dağarcığını genişletmesi, çok boyutlu düşünmesinin sağlanması ve doğru karar verebilmesine katkıda bulunması gibi olumlu etkilerinin de olduğu belirtilmektedir. İstisnalar dışında okul yaşamının bireyleri suç davranışından uzak tuttuğu öne sürülmektedir (15,16).

Akran grupları, çocukların ve gençlerin hayata, topluma uyum süreçlerine olumlu katkılarda bulunmuş ve onlara arkadaş edinme, arkadaşlığı sürdürme becerileri kazandırır. Bu katkı sayesinde gençler sonraki yaş dönemlerinde kuracakları ilişkilerin temelini atarlar (17,18). Ergenler için bu dönemdeki en önemli ihtiyaç bir gruba ait olmadır. Bu nedenle ergenlik döneminin vazgeçilmez ve kritik bir parçası olan arkadaşlık ilişkileri, ergenin olumlu tutum ve alışkanlıklar kazanmasında ya da şiddet ve suç davranışlarına yönelmesinde büyük etkilidir (17,19). Bir çocuk suç eyleminde bulunduğu anda bunun bireysel boyutunun yanı sıra ailesel ve toplumsal boyutunu da düşünmek gerekir. Suça karışmış bir çocuğu tekrar kazanmanın gerekliliği göz önünde bulundurulduğunda bu konudaki asıl çabanın suçu önlemek olduğu sonucuna varılabilir. Suç işleyen çocuklar sosyolojik olduğu kadar psikolojik birçok sorunu da beraberlerinde getirmektedirler. Bu nedenle suç davranışını önlemede multidisipliner bir yaklaşım önemlidir (20,21,22). Bu sebeplerden dolayı bu araştırma; Aydın ilindeki devlet okullarında okuyan lise öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinden, 14-18 yaş arası sağlıklı ergenlerin suça yönelik tutumlarını ve suça yönelik tutumları için risk faktörlerini belirlemek amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırma sorusu; sağlıklı ergenlerin suça yönelik tutumları için risk faktörleri nelerdir? olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırmanın evrenini 2016-2017 öğretim döneminde Batıda bir ilin Milli Eğitim İl Müdürlüğü'ne bağlı liselerine kayıtlı 12703 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü G power istatistiksel analiz programında güven aralığı %95, etki büyüklüğü 0.10, alfa 0.05, güç 0.80 olarak alındığında 1512 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın yapıldığı ilde toplam 34 lise ve dengi okul bulunmaktadır. Her bir okul türünden olmak üzere kura yöntemi ile tesadüfi olarak bir okul seçilerek toplam 9 okulda öğrenim gören 14-18 yaş arası öğrencilere ulaşılmıştır. Örneklem seçiminde çoklu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çoklu örnekleme yöntemi ile sınıflar tabaka, şubeler ise küme olarak kabul edilmiş ve her tabakayı temsil edecek şekilde öğrenci sayısı saptandıktan sonra kura yöntemi kullanılarak örneklemdaki öğrenciler belirlenmiştir. Belirlenmiş olan öğrencilere araştırmanın amacı ve araştırmada uygulanacak olan ölçekleri nasıl yanıtlayacaklarına dair bilgi araştırmanın birinci yazarı tarafından sınıf ortamında verilmiştir. Veriler, her bir sınıf düzeyi için öğretmenlerinin de eşlik etmeleri bir ders saatinde toplanmış ve uygulanma yaklaşık 45 dakika sürmüştür. Belirlenen öğrenciler sınıfta bulunmadıkları takdirde, denk sınıf düzeyinde rastgele belirlenen öğrenciler, çalışmaya katılmayı kabul etmedikleri durumda denk sınıf düzeyinden rastgele alınan yedek öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada 1512 öğrenciye ulaşılması hedeflenmiş ancak öğrencilerden bazılarının veri toplama araçlarını eksik doldurması, bazılarının daha sonra çalışmaya katılmaktan vazgeçmesi sonucunda söz konusu öğrencilerin görüşleri araştırma kapsamından çıkarılmıştır ve 1465 öğrencinin verisi değerlendirilmiştir. Araştırmaya alınma kriterleri olarak; araştırmaya katılmaya istekli olmak, 14-18 yaş aralığında olmak, araştırma yönergesini takip edecek zihinsel kapasiteye sahip olmak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Bu form öğrencilerin demografik bilgilerinin (Cinsiyet, yaş, sınıf, kardeş sayısı, kalınan yer), aileye ilişkin bilgilerinin (Anne-

baba eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey, aile tipi, ebeveynlerin birliktelik durumu, aile tutumu ve ailenin ergene yaklaşımı, aile içi ilişkiler, ergenin cezalandırılma durumu, ailede suça karışma öyküsü), okul başarısı ve disiplinle ilişkili bilgilerinin, akran etkisine yönelik bilgilerinin (arkadaşları içerisinde nasıl tanındığı, arkadaş çevresinde suça ilişkili davranışa şahit olma, arkadaş çevresinde suça karışmış olanların varlığı, arkadaşlarının karıştığı suça yönelik öğrencinin yaklaşımı, arkadaşlarla suça karışma) yer aldığı ilgili literatür incelenerek oluşturulmuş olan 23 sorudan oluşan bir formdur (23,24,25,26,27).

Suçta Karşı Tutumlar Ölçeği (SKTÖ): Loeber ve arkadaşları (1998) tarafından ergenlerin suça karşı olan tutumlarını değerlendirmek üzere geliştirilmiş 11 sorudan oluşan bir ölçektir. Sıklıkla ergen örnekleminde görülen suça davranışlarına karşı olan tutumlar "çok yanlış", "yanlış", "biraz yanlış" ve "hiç yanlış değil" seçeneklerinden biri işaretlenerek değerlendirilmekte olup seçeneklerin her birine 0-3 arasında puan verilmektedir. Toplam puan 0-33 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar suça karşı tutumların onaylayıcı olduğunu ortaya koymaktadır (28). Özdemir ve arkadaşları tarafından Türkçeye uyarlanmış ölçeğin iç tutarlılık katsayısı suça yönelen ergenlerde 0.88, suça yönelmeyen ergenlerde 0.91 olarak bulunmuştur. Suça yönelmeyen grupta hesaplanan test tekrar test bağıntısı ise toplam puan için 0.84 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.86 olarak bulunmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın verileri SPSS 22 (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma verilerinin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler ve elde edilen veriler normal dağılım göstermediği için değerlendirmelerde non-parametrik testlerden Kruskal Wallis ve gruplar arasındaki farkı belirlemek için ise Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır. Bütün istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılması için Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı'ndan (Sayı:53043469-050.04.04 Tarih: 13.10.2016) ve araştırmanın belirlenen liselerde uygulanabilmesi için T.C. Aydın Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü'nden (Sayı:13925287 Tarih:09.12.2016) yazılı izin alınmıştır. Örneklemeye alınma kriterlerine uyan ergenlere araştırma hakkında açıklama yapılmış ve araştırmaya katılmayı kabul eden ergenlerden ve ailelerinden yazılı onam alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan lise öğrencisi ergenlerin sosyodemografik dağılımları incelendiğinde %58,5'inin (n=857) erkek, %29,7'sinin (n=435) 17 yaşında, %35,7'sinin (n=523) endüstri meslek lisesinde öğrenim gördüğü, %29,3'ünün (n=429) 9. sınıf öğrencisi oldukları, %64,6'sının (n=947) akademik başarılarını orta düzeyde olarak belirttikleri ve %82,7'sinin (n=1211) disiplin soruşturması geçirmediği belirlenmiştir (Tablo 1).

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; suça karşı tutumlar ile cinsiyet ($z=-4,958$, $p=0,000$), yaş ($KW=14,354$, $p=0,006$), öğrenim görülen lise türü ($KW=81,615$, $p=0,000$), okul başarısı ($KW=18,426$, $p=0,000$) ve disiplin soruşturması geçirme durumları ($z=-6,103$, $p=0,000$) arasında istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmiştir (Tablo 2).

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; suça karşı tutumlar ile anne ve baba eğitim durumu (Sırasıyla: $KW=41,675$, $p=0,000$; $KW=32,730$, $p=0,000$), ergenin tanımladığı ekonomik düzey ($KW=15,193$, $p=0,001$), ailede hükümlü birey bulunma durumu ($KW=11,837$, $p=0,008$), ailenin ergene karşı tutumu ($KW=41,640$, $p=0,000$), ailenin ergeni tanıması ($KW=112,156$, $p=0,000$), ergenin aile ile tartışma sıklığı ($KW=89,102$, $p=0,000$), anne-babanın tartışma sıklığı ($KW=20,936$, $p=0,000$), aile içinde ergene uygulanan bağırma ($z=-3,745$, $p=0,000$), dövme ($z=-2,229$, $p=0,026$), aşağılama ($z=-3,487$, $p=0,000$), dayak atma ($z=-2,229$, $p=0,026$) ve tuvalet/banyoya kilitleme ($z=-2,595$, $p=0,009$) cezaları arasında istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 1: Lise Öğrencisi Ergenlerin Demografik Özellikleri ve Okula İlişkin Bilgilerinin Dağılımı

Değişkenler		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	857	58,5
	Kadın	608	41,5
Yaş	14	50	3,4
	15	359	24,5
	16	400	27,3
	17	435	29,7
	18	221	15,1
Lise Türü	Anadolu Lisesi	175	11,9
	Sağlık Meslek Lisesi	125	8,5
	Endüstri Meslek Lisesi	523	35,7
	Fen Lisesi	69	4,7
	Güzel Sanatlar Lisesi	50	3,4
	İmam Hatip Lisesi	139	9,5
	Kız Meslek Lisesi	202	13,8
	Sosyal Bilimler Lisesi	50	3,4
Ticaret Meslek Lisesi	132	9,0	
Sınıf	9. sınıf	429	29,3
	10. sınıf	388	26,5
	11. sınıf	364	24,8
	12. sınıf	284	19,4
Okul Başarısı	Başarılı	392	26,8
	Başarısız	122	8,3
	Orta düzeyde	947	64,6
Disiplin Soruşturması	Evet	254	17,3
	Hayır	1211	82,7

Tablo 2: Lise öğrencisi ergenlerin sosyodemografik ve okula ilişkin özellikleriyle suça karşı tutumlarının karşılaştırılması

Değişkenler		n	X ± SS	Test, p	Farklılık *
Cinsiyet	Erkek	857	4,39±5,10	z=-4,958	Erkek>Kız
	Kadın	608	3,81±4,46	p=0,000	
Yaş	14	50	2,88±2,69	KW=14,354 p=0,006	18>14
	15	359	3,79±4,83		18>15
	16	400	4,22±4,56		17>15
	17	435	4,31±5,01		16>15
	18	221	4,59±5,40		
Lise Türü	Anadolu Lisesi	175	5,64±5,45	KW=81,615 p=0,000	Endüstri M.>Ticaret M.
	Sağlık Meslek Lisesi	125	4,62±5,26		Fen L. >İmam Hatip L.
	Endüstri Meslek Lisesi	523	4,31±5,23		Fen L.>Kız M. L.
	Fen Lisesi	69	5,13±3,4		Fen L. >Ticaret M.
	Güzel Sanatlar Lisesi	50	3,98±3,78		Anadolu L>İmam Hatip
	İmam Hatip Lisesi	139	3,36±4,05		Anadolu L. >Kız M.
	Kız Meslek Lisesi	202	3,12±4,57		Anadolu L. >Ticaret M.
	Sosyal Bilimler Lisesi	50	4,36±4,77		
	Ticaret Meslek Lisesi	132	2,96±3,42		
Sınıf	9. sınıf	429	3,83±4,98	KW=2,166 p=0,090	----
	10. sınıf	388	3,93±4,54		
	11. sınıf	364	4,34±4,73		
	12. sınıf	284	4,68±5,20		
Okul Başarısı	Başarılı	392	4,23±5,65	KW=18,426 p=0,000	Başarısız>Başarılı
	Başarısız	122	5,96±6,21		Başarısız>Orta düzeyde başarılı
	Orta düzeyde	947	3,89±4,22		
Disiplin Soruşturması	Evet	254	3,75±4,35	z=-6,103 p=0,000	Evet>Hayır
	Hayır	1211	6,06±6,44		

* Mann Whitney U testi.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; suça karşı tutumlar ile ergene göre arkadaşları tarafından nasıl tanımlandığı (KW=18,463, p=0,000), şahit olunan arkadaş suç davranışlarından; dayak atma (z=-5,382, p=0,000), vurma (z=-3,723, p=0,000), haraç kesme (z=-4,945, p=0,000), tekme atma (z=-5,275, p=0,000), hükümlü arkadaş varlığı (KW=43,520, p=0,000), arkadaş suçuna verilen tepki (KW=71,855, p=0,000) ve arkadaşlarıyla yanlış bir davranışta bulunma sıklık-

ları (KW=83,033, p=0,000) arasında istatistiksel olarak anlamlılık belirlenmiştir (Tablo 4).

TARTIŞMA

Araştırmada erkek ergenlerin kız öğrencilere göre suç davranışını daha çok onayladıkları saptanmıştır. Alanyazın çalışma bulguları incelendiğinde de suça sürüklenmiş çocukların çoğunluğunun

erkek olduğu görülmektedir (8,29,30,31,32,33). Bunun nedenini kültürlerintoplumsallaşma sürecinde erkek ergenlere ve kız ergenlere yüklediği farklı rollerle açıklamak mümkün olabilir. Kadınlardan sıcaklık, merhamet, zarafet gibi nitelikler beklenirken, erkeklerden kazanma, hırs, aile reisi ve lider olma vasıfları beklenmektedir. Buda erkek ergenlerin sosyal davranışlarını, saldırganlık düzeylerini ve dolayısıyla suç davranışını etkiliyor olabilir. Sosyal davranışları cinsiyet değişkeni açısından inceleyen araştırmaların pek çoğu aynı sonuca ulaşmıştır (34,35,36).

Ergenlerin özellikle orta ergenlik döneminde suç davranışını onaylayıcı bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Dönemin özellikleri doğrultusunda, özerklikleri için çabalayan ergenlerin risk davranışlarına kolay karışmaları, aileden uzaklaşarak akran gruplarına yakınlaşmaları ve buna bağlı olarak olumsuz davranışlara karşı daha savunmasız oldukları düşünülürse bu yaş dönemi ergenleri suç davranışlarına yönelme açısından risk grubunu oluşturuyor olabilir. Kocadal (2004) genç suçluluğu üzerine yaptığı bir çalışmada 11-15 yaş arası hükümlü gençlerin sayısını 322, 16-18 yaş arası hükümlü gençlerin sayısını 343 olarak belirlerken (37), Göçel (2009) suç işlemiş yaş grubunun ilk sırasını %2 oranında 17 yaşındaki ergenlerin, ikinci sırasını ise %26'lık bir oranla 16 yaş ergenleri oluşturduğunu belirtmiştir (38).

Araştırmaya katılan ergenlerin öğrenim gördükleri lise türlerine göre suça karşı tutumları incelendiğinde, anadolu ve fen lisesinde öğrenim gören ergenlerin suça karşı tutumlarının daha onaylayıcı oldukları saptanmıştır. Bu bulgu beklenen bir bulgu değildir. Bulgumuzun aksine Balkaya ve Ceyhan (2007) lise öğrencilerinde görülen suç davranışı üzerinde yaptıkları bir çalışmada meslek lisesi öğrencilerinin suç davranışı puan ortalamasının genel lise, anadolu lisesi ve fen lisesi öğrencilerinden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir (39). Anadolu ve fen lisesinde öğrenim gören ergenlerin diğer okullarda okuyan ergenlere göre suç davranışını daha onaylayıcı olmalarının nedeni öğrencilerin özsayıgılarının yüksek olması, özgür bir şekilde düşünceleri ifade ediyor olmaları yanında dürtü ve davranışlarını daha iyi kontrol edebildikleri ihtimali ve dolayısıyla meslek lisesi öğrencilerine göre suç davranışında bulunmayı daha fazla

onaylamaları olarak yorumlanabilir. Bunun yanı sıra öğrencilerin anket sorularına içtenlikle cevap vermemesi ihtimali de bulgularımızın alanyazınla tutarlılık göstermemesinin nedeni olabilir. Bu durumda araştırmanın kısıtlılığı olarak değerlendirilebilir.

Görüşleri alınan ergenlerin anne ve babalarının eğitim düzeyi arttıkça suça karşı daha onaylayıcı bir tutum sergiledikleri saptanmıştır. Balkaya ve Ceyhan (2007) lise öğrencilerinde görülen suç davranışı üzerinde yaptıkları bir çalışmada annelerinin ve babalarının öğrenim düzeyi yükseldikçe ergenlerin suç davranışlarını onaylamalarında artma eğiliminde olduğunu bildirmişlerdir. Bu durum anne ve baba eğitim düzeyinin artmasıyla özgüveni ve ulaşılabilir imkanları artan ergenlerin daha kolay risk alma davranışlarında bulunmaları ve dolayısıyla suç davranışına yönelebilecekleri düşüncesi ile açıklanabilir. Başka bir açıklamada özgür bir ortamda büyüyen ergenin düşüncelerini rahatça ifade ediyor ve insanlar suç işleme özgürlüğüne sahip olabilirler düşüncesini onaylıyor olabilirler. Bulgularımızın tersine Börekçi'nin 2012 yılında ergenlerde tekrarlayıcı suçluluk üzerine yaptığı bir çalışmada, suça karışmış ergenlerin, annelerinin öğrenim düzeylerinin önemli bir kısmının okuryazar ve okullu olduğu görülürken, babalarının öğrenim düzeylerinin ise okuryazar ve okullu olduğu görülmüştür (23). Aksu ve arkadaşları 2013 yılında Aydın ilinde yaptıkları bir çalışmada suça karışmış çocukların dörtte üçünden fazlasının ailelerinin ilköğretim mezunu, okuryazar ya da okuryazar olmadıklarını saptamışlardır (40). Benzer şekilde araştırmalarda, düşük ebeveyn eğitim düzeyi suça sürüklenme açısından risk faktörü olarak bildirilmektedir (30,41,42,43,44). Bulgulardaki bu farklılıkların nedeninin örneklem grubunun özelliğinden kaynaklandığı düşünülmüştür. Bahsedilen çalışmalar suç işlemiş çocuklar üzerinde yapılmışken bizim araştırmamız sağlıklı ergenler üzerinde yapılmıştır. Bu nedenle yorumların bu çerçevede ele alınması ve değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Ergenlerin ekonomik düzeyleri arttıkça suçu onaylama tutumları artmaktadır. Alanyazında düşük ekonomik düzey ve suç davranışı arasında zıt yönde güçlü bir ilişki olduğu belirtilmekte ve suça sürüklenen çocukların daha çok ekonomik yetersizlikleri

Tablo 3: Lise Öğrencisi Ergenlerin Aile Özellikleriyle Suça Karşı Tutumlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	N	$\bar{X} \pm SS$	Test, p	Farklılık *		
Kardeş sayısı	Yok	131	4,46±4,70	KW=3,684 p=0,159	---	
	1-4	1281	4,12±4,87			
	5 ve üstü	53	4,32±4,99			
Baba eğitimi	Okuryazar değil	27	4,25±4,95	KW=32,730 p=0,000	Üniversite>İlköğretim Üniversite>Orta Ö. Orta Ö.>İlköğretim	
	İlköğretim	562	3,79±4,90			
	Orta öğretim	560	4,01±4,53			
	Üniversite ve üstü	316	5,04±5,23			
Anne eğitimi	Okuryazar değil	105	4,07±5,38	KW=41,675 p=0,000	Üniversite>İlköğretim Üniversite>Orta Ö. Orta Ö.>İlköğretim Üniversite>Okuryazar değil	
	İlköğretim	655	3,61±4,37			
	Orta öğretim	512	4,28±4,92			
	Üniversite ve üstü	193	5,69±5,59			
Ekonomik düzey	Gelir giderden az	254	4,37±5,61	KW=15,193 p=0,001	Gelir Fazla > Gelir Denk Gelir Fazla > Gelir Az	
	Gelir gidere denk	986	3,88±4,51			
	Gelir giderden fazla	225	5,08±5,26			
Aile tipi	Çekirdek aile	1120	4,07±4,64	KW=1,885 p=0,390	---	
	Geniş aile	207	4,20±5,30			
	Boşanmış/Parçalanmış aile	138	4,71±5,78			
Ebeveyn birlikteliği	Anne ve baba birlikte	1281	4,07±4,74	KW=5,296 p=0,258	---	
	Anne ve baba ayrı	143	4,43±5,49			
	Anne sağ baba ölmüş	26	4,46±3,47			
	Anne ölmüş baba sağ	11	7,27±8,87			
	İkisi de sağ değil	4	7,75±6,39			
Ailede hükümlü varlığı	Yok	1359	4,01±4,71	KW=11,837 p=0,008	Baba > Yok	
	Anne	4	7,50±12,39			
	Baba	40	7,05±7,75			
	Kardeşlerden biri/birkaçı	18	5,05±3,93			
Ailenin Ergene Karşı Tutumu	Baskıcı	281	5,08±5,39	KW=41,640 p=0,000	Baskıcı>Aşırı korumacı Baskıcı>Demokratik İlgisiz>Demokratik İlgisiz>Aşırı korumacı	
	Tavizkar	116	4,43±4,62			
	Aşırı korumacı	436	3,84±5,10			
	Demokratik	483	3,48±3,77			
	İlgisiz	78	6,16±6,12			
Ailenin Ergeni Tanımı	Asi bir çocuk	326	5,61±5,28	KW=112,156 p=0,000	Asi çocuk>Örnek evlat Asi çocuk>Uysal çocuk Problemlili>Uysal çocuk	
	Örnek bir evlat	612	3,53±4,64			
	Uysal bir çocuk	372	3,21±3,70			
	Problemlili bir çocuk	121	6,06±6,13			
Ergenin Aile ile Tartışma Sıklığı	Hiçbir zaman	155	3,16±4,79	KW=89,102 p=0,000	Sık sık>Hiçbir zaman Sık sık>Nadiren Sık sık>Bazen Her zaman>Hiçbirzaman Her zaman>Nadiren	
	Sık sık	194	6,35±6,28			
	Nadiren	536	3,63±4,38			
	Her zaman	50	6,82±6,94			
	Bazen	530	3,90±4,14			
Anne-Babanın Tartışma Sıklığı	Hiçbir zaman	384	4,19±5,39	KW=20,936 p=0,000	Sık sık>Nadiren Sık sık>Hiçbir zaman Her zaman>Hiçbirzaman Her zaman>Nadiren	
	Sık sık	92	5,33±6,05			
	Nadiren	586	3,74±4,10			
	Her zaman	33	6,00±6,01			
Aile içinde ergene verilen ceza	Bağırma	Hayır	773	3,91±4,88	z=-3,745 p=0,000	Evet>Hayır
		Evet	692	4,43±4,81		
	Dövülme	Hayır	1401	4,06±4,69	z=-2,229 p=0,026	Evet>Hayır
		Evet	64	6,18±7,30		
	Aşağılama	Hayır	1300	4,01±4,70	z=-3,487 p=0,000	Evet>Hayır
		Evet	165	5,27±5,85		
	Kulak çekme	Hayır	1446	4,11±4,77	z=-1,916 p=0,055	---
		Evet	19	7,52±8,60		
	Dayak atma	Hayır	1407	4,11±4,84	z=-2,229 p=0,026	Evet>Hayır
		Evet	58	5,17±5,18		
	Tuvalet/banyoya kilitleme	Hayır	1456	4,11±4,77	z=-2,595 p=0,009	Evet>Hayır
		Evet	9	11,77±10,56		
	Tv/internette alıkoyma	Hayır	1146	4,14±4,93	z=-1,607 p=0,108	---
		Evet	319	4,20±4,56		
	Odadan çıkmama	Hayır	1426	4,12±4,83	z=-1,532 p=0,126	---
		Evet	39	5,28±5,53		

olan ailelerden geldikleri bildirilmektedir (45,46,47,48). Çalışmamızda alanyazın çalışma bulgularının aksine, suç davranışını onaylayan ergenler, gelir düzeylerini giderlerinden fazla şekilde belirtmektedirler. Yüksek gelir düzeyinin ergenlerin kaynaklara kolay ulaşmalarını sağladığı düşünüldüğünde, suç davranışının sağlıklı ergenler için risksiz bir davranış olarak görüldüğü söylenebilir. Ayrıca yukarıda öğrenim düzeyine yönelik olarak yapılan açıklamalar da bu bulgunun nedeni oluyor olabilir. Bunun yanı sıra gelir durumu iyi olan ailelerin çocuklarına sunduğu internet, akıllı telefon, bilgisayar vs. gibi kaynaklar nedeniyle ergenlerin sosyal medyayı daha fazla kullanmaları ve internetin olumsuz etkilerine daha kolay maruz kalabilmeleri de suç davranışını onaylamalarına neden oluyor olabilir.

Babası hükümlü olan ergenlerin suç davranışını daha fazla onayladıkları saptanmıştır. Alanyazın çalışmalarında da anne babalarda bulunan suç öyküsü çocukların suç davranışıyla ilişkili bulunmakta ve bu durumun suç davranışını arttırdığı bildirilmektedir (49,50). Anne-babaların suç davranışıyla çocuğun suç davranışı arasındaki ilişkinin nesiller arası geçiş yoluyla da ilişkilendirildiği Farrington, Coid ve Murray tarafından 2009 yılında yapılan çalışmada da ortaya konulmuştur (51). Benzer şekilde Gönültaş'ın suça sürüklenmiş çocuklar üzerinde yaptığı çalışmada da suça sürüklenmiş çocukların %11,3'ünün babasının suça karıştığı belirtilmiştir (52). Ergenin toplumsallaşma sürecinde önemli rol ve görevi bulunan ailenin, suç öyküsü bulunan bireylere sahip olması çocuğun davranışlarını da olumsuz etkilemektedir. Hem

Tablo 4: Lise öğrencisi ergenlerin arkadaş özellikleriyle suça karşı tutumlarının karşılaştırılması

Değişkenler		n	X± SS	Test, p	Farklılık*	
Ergene Göre Arkadaşın	Çok iyi bir arkadaş	983	3,87±4,62	KW=18,463 p=0,000	Kendini düşünen, bencil>Çok iyi arkadaş	
	Güvenilmez bir insan	31	7,00±7,43			
Ergeni Tanımı	Kendini düşünen, bencil	52	6,5±6,61		Güvenilmez bir insan>Çok iyi arkadaş	
	Sırdış bir arkadaş	337	4,18±4,66			
Şahit Olunan Arkadaş Suç Davranışları	Dayak atma	Hayır	1000	3,68±4,30	z=-5,382 p=0,000	Evet>Hayır
		Evet	465	5,17±5,74		
	Vurma	Hayır	851	3,93±4,88	z=-3,723 p=0,000	Evet>Hayır
		Evet	614	4,45±4,81		
	Haraç kesme	Hayır	1290	3,88±4,47	z=-4,945 p=0,000	Evet>Hayır
		Evet	175	6,18±6,77		
	Tekme atma	Hayır	989	3,80±4,66	z=-5,275 p=0,000	Evet>Hayır
		Evet	476	4,88±5,17		
	Kavgaya etme	Hayır	659	3,91±4,88	z=-2,009 p=0,061	---
		Evet	808	4,34±4,82		
	Alay etme	Hayır	559	3,89±5,23	z=-1,961 p=0,103	---
		Evet	906	4,31±4,60		
Hükümlü Arkadaş Varlığı	Yok	1291	3,78±4,31	KW=43,520 p=0,000	Çoğu arkadaşım>Yok Birkaç arkadaşım>Yok	
	Tüm arkadaşlarım	11	6,63±7,61			
	Çoğu arkadaşım	21	11,6±9,19			
Arkadaş Suçuna Verilen Tepkiler	Birkaç arkadaşım	142	6,26±6,70	KW=71,855 p=0,000	Hiçbir şey yapmam>Okul yetkililerine bildiririm Hiçbir şey yapmam>Arkadaşımı uyarırım Diğer arkadaşlarıma anlatırım>Okul yetkililerine bildiririm Aileme anlatırım>Okul yetkililerine bildiririm	
	Hiçbir şey yapmam	326	6,26±6,59			
	Arkadaşımı uyarırım	934	3,50±3,77			
	Okul yetkililerine bildiririm	127	3,03±4,77			
	Diğer arkadaşlarıma anlatırım	46	4,95±5,06			
Arkadaşlarla Yanlış Bir Davranışta Bulunma	Aileme anlatırım	32	4,96±5,73	KW=83,033 p=0,000	Ara sıra>Hiçbir zaman Genellikle>Hiçbir zaman Her zaman>Hiçbir zaman Her zaman>Ara sıra Her zaman>Genellikle	
	Hiçbir zaman olmadı	660	3,41±4,62			
	Ara sıra olur	664	4,30±4,14			
	Genellikle olur	73	6,08±6,31			
	Her zaman olur	36	11,55±9,71			

* Mann Whitney U testi.

anne hem de babanın suça sürüklenmiş olması çocuğun suç davranışına yönelme riskini arttırmaktadır (53).

Ailelerin ergenlere karşı tutumları ile ergenlerin suça karşı tutumları arasındaki fark incelendiğinde, aile tutumlarını baskıcı veya ilgisiz olarak belirten ergenlerin diğer gruplara göre suç davranışını onaylayıcı bir tutum sergiledikleri saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda olumsuz ebeveyn tutumlarının, çocukların yaşamlarının ilerleyen yıllarında suç davranışına yönelmesinin bir sebebi olduğu, olumlu aile tutumlarının çocukta görülebilecek kurallara karşı gelme, saldırganlık, çalma gibi davranışlarını azalttığı ve ebeveynlerin demokratik tutumlarının çocuğun olumlu sosyal davranışlar gösterme olasılığını arttırdığı belirtilmiştir (54,55,56). Baskıcı, ilgisiz aile tutumları ergenlerin kendilerini yalnız, yetersiz ve güçsüz hissetmesine sebep olarak ergenlerin suç davranışını onaylayıcı bir tutum içine girmelerine neden oluyor olabilir. Çalışma bulgularımızın aksine Şengün Afşin'in 2017 yılında suça sürüklenmiş çocuklar üzerinde yaptığı bir araştırmada anne ve baba tutumunu demokratik ve hoşgörülü olarak değerlendiren çocukların suça sürüklenme oranı anne ve baba tutumunu ihmalkar olarak değerlendiren çocuklardan anlamlı derecede daha fazla olduğu bildirilmiştir (57).

Aile içinde bağırma, dövülme, aşağılama, dayak atma, tuvalet/banyoya kilitleme gibi şiddet içerikli cezalar ile cezalandırılan ergenlerin suça karşı tutumlarının daha onaylayıcı olduğu belirlenmiştir. Benzer olarak Bilgin 2009 yılında çalışan ve suça sürüklenmiş çocuklar üzerinde yaptığı bir çalışmada, örneklem grubunun %72,4'ünün sadece iş yaşamının gereği olarak çevresinden değil aynı zamanda ailesinden de fiziksel şiddet görmekte olduğunu belirtmiştir (58). Tütüncüler ve arkadaşları tarafından çocuk suçluluğunun sebeplerini ortaya koymayı amaçlayan bir araştırmada suça sürüklenmiş çocuklardan oluşan örneklemin %28'inin aile içinde şiddete maruz kaldığını ve şiddete maruz kalan çocukların büyük çoğunluğunun erkek çocuklardan oluştuğunu belirtmişlerdir (59). Şiddet aracılığıyla cezalandırılan ergen, öğrendiği bu yıkıcı davranış biçimini kendi hayatına entegre edip şiddet içerikli suçlara yatkın hale geliyor olabilir. Ebeveynlik ile ergenlerdeki suç davranışı

arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacı ile 161 çalışmayı inceleyerek yapılmış olan bir meta-analiz çalışmasında olumsuz ebeveyn yaklaşımlarının suç davranışı riskini %11 oranında arttırdığı bildirilmiştir (60). Okuldaki ders başarısını başarısız olarak değerlendiren ergenlerin suç davranışını daha çok onayladıkları saptanmıştır. Okuldaki genel başarısızlık (Düşük notlar, olumsuz okul deneyimleri vb.) akademik başarıyı olumsuz olarak etkilemektedir. Düşük akademik başarı ise ergenlerin üzerinde yarattığı gerilimle onları suç davranışına yöneltmektedir (24). Suç ve çocuk üzerine yapılan pek çok çalışma, suç davranışında bulunan çocukların okulda başarısız olduklarını, okuldan kaçma eğiliminde bulduklarını, devamsızlık yaptıklarını, büyük oranda uyuşturucu kullandıklarını öne sürmektedir (27,61, 62). Küçüker 2001 yılında bir grup hüküm giymiş ve hüküm giymemiş ergen üzerinde yaptığı çalışmada, okul başarılarını iyi olarak değerlendiren hükümlü çocukların oranını %20,5 olarak, okul başarısını iyi olarak değerlendiren hükümlü olmayan çocukların oranını ise %75,4 olarak belirtmiştir (63). Bu bulgular ışığında yüksek akademik başarıyla suç davranışının ters orantılı olduğunu söylemek mümkündür. Okul başarısı az olan öğrencilerin suça yönelmelerinin nedeni ise ergenlerin eğitime bakış açıları, okulu yararlı bulup bulmamaları ve okula bağlılıklarının azalmasıyla çalışma hayatına yönelmeleri ya da okuldan uzaklaşıp ergeni olumsuz davranışlara yönlendirebilecek akran gruplarına yaklaşmaları olabilir.

Disiplin soruşturması geçirmiş olan ergenlerin suça karşı tutumlarının daha onaylayıcı olduğu saptanmıştır. Yavuz 2003 yılında bir grup hüküm giymiş erkek ergen üzerinde yaptığı çalışmada, ergenlerin %82,6'sının disiplin cezası almadığını, %17,4'ünün ise aldığını belirtmiştir (64). İpek'in 2010 yılında yaptığı çalışmada, ergenlerin %28,2'si okul hayatında uyarı, yaptırım veya disiplin cezası aldığı yönünde cevap vermiştir. %71,8'lik bir kısım ise hiç uyarı, yaptırım veya disiplin cezası almadığını belirtmiştir (65). Benzer şekilde Akalın tutuklu çocuklar üzerinde yaptığı çalışmada ergenlerin %83,3'ünün eğitim gördükleri okullarda disipline gitmediğini bildirirken, %16,7'sinin ise gittiğini bildirmiştir (66). Çalışma bulgularımız ile alanyazındaki çalışmalar arasındaki bu farklılığın nedeni bu araştırmada sağlıklı ergenler üzerinde

çalışılmış olmasının yanı sıra, diğer örneklem gruplarının çoğunluğunun ilkökul mezunu olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Arkadaşlarıyla her zaman ve genellikle yanlış bir davranışta bulunan ergenlerin diğer gruplara göre suça karşı tutumlarının daha onaylayıcı olduğu saptanmıştır. Arkadaş grupları saldırganlık davranışının kontrol altına alındığı ortamlardır. Literatürde olumsuz akran ilişkilerinin saldırgan davranışla ilişkili olduğunu gösteren bulgulardan söz edilmektedir. Akranlarla kurulan pozitif ilişkilerin saldırganlığı azalttığı bildirilmektedir (67). Erdoğan (2005) akran grubunun saldırgan olduğunu bildiren çocukların daha fazla saldırgan davranışlarda bulunduğunu bulgulamıştır (68). Arkadaş çevresinin suça etkisinin %69 oranında olduğu saptanan bir çalışmada çocukların %11,8'i fiili tek başına, %81,7'si arkadaşlarıyla gerçekleştirdiğini belirtmiştir (64).

Araştırma sonuçları, çalışmada kullanılan istatistiksel teknikler ve Aydın ilinde dokuz lise ile sınırlıdır. Bu araştırma sağlıklı ergenlerle yapıldığı ve bu konuda yapılmış çok az çalışma olduğu için araştırma sonuçları suç işlemiş çocuklar üzerinde yapılmış çalışmalar ile tartışılmak zorunda kalmıştır. Ayrıca araştırmadaki bazı sorular öğrencilerin kendi bireysel değerlendirmelerini içermiş olup (Okul başarısı, ekonomik düzeyi ve ailenin ergene karşı tutumu gibi) bu durum değerlendirmede yanlışlığa neden olmuş olabilir.

Sonuç olarak, çalışmamızda pek çok yıkıcı sonucu bulunan suç davranışının temelini oluşturabilecek risk faktörleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun sonucunda ise erkek ergenlerin, kendilerine karşı aile tutumları baskıcı ve ilgisiz olan, aileleri tarafından problemlili asi bir çocuk olarak tanımlanan, aile içi tartışmaları sık olan ve yanlış bir davranış sonucu şiddet içerikli cezalara maruz kalan, aile içinde babaları hüküm giymiş olan, anne baba eğitim düzeyleri düşük olan ve ailesinin ekonomik düzeyi yüksek olan ergenlerin suç davranışını daha çok onayladıkları bulunmuştur. Bunun yanı sıra akademik başarısı düşük, tekrarlayan disiplin soruşturması deneyimlemiş, arkadaşları tarafından kendini düşünen/bencil olarak tanımlanan, hüküm giymiş arkadaşlara sahip ve arkadaşlarıyla birlikte yanlış bir davranışta bulunan ergenlerin de suç davranışlarını daha çok onayladıkları ve tüm bu bulguların suça yönelmede risk faktörleri olduğu

düşünülmüştür.

Ergenlerle yapılacak suça yönelik tutumlarla ilgili çalışmalarda aileyi, okulu ve diğer sistemlerin çalışmaya dahil edilmesi literatüre katkı sağlayabilir. Aile tutumları ergenlerin suç davranışlarını onaylaması ve suç davranışları göstermeleri açısından risk etkeni olabilir. Bu nedenle okullarda aile tutumlarının tanınması ve belirlenmesi, suç işlemeye karşı önlem alınması açısından önemlidir. Şiddet içerikli cezalara maruz kalan ergenlerin suça yönelik tutumlarının onaylayıcı olması nedeniyle şiddet içeren cezalar almış ergenlerin belirlenmesi bu ergenlerin olası suç içeren davranışlarına karşı önlem almak açısından önemli olacaktır. Ergenlerde suça yönelik tutumların azaltılmasında ailenin önemi dikkate alınarak okullarda ailelere yönelik olarak; ergenlik dönemi özellikleri ve sorunları, ergene yaklaşımda olumlu tutumla ilişkili olabilecek faktörler konularında eğitimlerin yapılmasının uygun olduğu düşünülmüştür.

*Bu çalışma Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı kapsamında yapılmış olan Arş. Gör. Ezgi Sarı'nın tezidir. Tez Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı Birimi tarafından 14046 proje numarası ile ve aynı zamanda Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından HF-18001 proje kodu ile desteklenmiştir.

**Bu çalışma 02-05 Mayıs 2018 tarihleri arasında Burdur'da yapılmış olan 1. Uluslararası Sağlık Bilimleri ve Yaşam Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuş olup tam metni kongre bildiri kitabında yayınlanmıştır.

Yazışma adresi: Arş. Gör. Ezgi Sarı, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye ezgi-1890@hotmail.com

KAYNAKLAR

1. Derman O. Ergenlerde psikososyal gelişim. Adölesan ve Ergen Sağlığı II Sempozyum Dizisi 2008;63:19-21.
2. Akçan Parlaz E, Tekgül N, Karademirci E, Öngel K. Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician* 2012;3:10-16.
3. Sokullu-Akinci F. *Kriminoloji*. 11. Basım, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2014, pp. 27, 176-178, 134-135, 154-164.
4. Türkiye İstatistik Kurumu İnternet Sayfası. www.tuik.gov.tr Erişim Tarihi: Aralık 29, 2017.
5. Nilsson A. Livingconditions, social exclusion and recidivism among prison inmates. *J Scand Stud Criminol Crime Prev* 2003;4:57-83.
6. Dönmezer S. *Kriminoloji*. 8. Basım, İstanbul, Beta Basım Yayım, 1994, pp. 2.
7. Dembo R, Schmeidler JA. Classification of high-risk youths. *Crime Delinq* 2003;49:201-230.
8. Eyüboğlu M, Eyüboğlu D. Suça Sürüklenen Çocuklarda Psikiyatrik Bozukluklar, Sosyodemografik Özellikler ve Risk Faktörleri. *J Clin Psy*, 2018;21:7-14.
9. Yavuzer H. *Çocuk ve Suç*. 17. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2016, pp. 15-16, 83-84, 91, 148-149, 235-238.
10. Öncü FS, Ger C, Bilici M, Ural R, Uygur C. Sosyoekonomik etmenlerin ve sosyodemografik özelliklerin psikotik olguların suç işlemede etkisi. *Türk Psikiyatr Derg* 2007;18:4-12.
11. Seyhan D, Zincir H. Tutuklu/hükümlü gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile aile özelliklerinin incelenmesi ve aralarındaki korelasyonun belirlenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi* 2009;19:7-24.
12. Üstün A, Yılmaz M, Kırbaş Ş. Gençleri Şiddete Yönelten Nedenler. *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*, 1. Basım, A. Solak (Ed), Ankara, Hegem Yayınları, 2007, pp. 111.
13. Solak A. *Çocuk Suçluluğu ve Aile*. 2. Basım, Ankara, Hegem Yayınları, 2009, pp. 27-35.
14. Amodei N, Scott AA. Psychologists' contribution to the prevention of youth violence. *Soc Sci J* 2002;39:511-526.
15. Güven H. Suç İşlemiş Ergenlerle Suça Karışmamış Ergenlerin Düşmanca Niyet Yükleme Yanlılıkları Ve Bazı Ailesel Özelliklerinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. 2011.
16. İmamoğlu A. *Psikolojik ve Ahlaki Açından Çocuk Suçluluğu*. 1. Basım, İstanbul, Değerler Eğitim Merkezi Yayınları, 2015, pp. 107-108.
17. Çalık T, Kurt T. Okulda Şiddetin Önlenmesi Ve Güvenli Okul. *Okullarda Şiddet Ve Çocuk Suçluluğu: Eğitim Ve Şiddet*, 1. Baskı, Ş Erçetin (Ed), Ankara, Hegem Yayınları, 2006, pp. 108.
18. Kulaksızoğlu A. *Ergenlik Psikolojisi*. 1. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1998, pp. 196.
19. Uluğtekin S. *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*, 1. Basım, Ankara, Bizim Büro Yayınları, 1999, pp. 32-54.
20. Kepenekçi YK, Özcan AY. *Okullarda Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi*. I. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, Ankara, 2002, pp. 153.
21. Gökınar M. Sosyal ve kriminal boyutlarıyla çocuk suçluluğu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 2007;72:206-233.
22. Baysan Arabacı L, Taş G. Dragging factors in juvenile delinquency, mental health problems and nursing care. *J Psychiatr Nurs* 2017;8:110-117.
23. Börekçi E. Suça Sürüklenen Çocuklarda Suç Geçmişi İle Aile Ve Akran Etkisinin Mükerrer Suçluluğa Etkisi: Ankara İli Örneği. *Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.2012.
24. Örki H. *Okullarda Şiddet Ve Suç: Eskişehir Örneği*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 2013.
25. Kart M. *Çocuk Ve Suç: Marmara Bölgesi Örneği*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.2012.
26. Polat H. Suça Yönelen Ergenlerde Travmatik Yaşantılar Ve Suça Karşı Tutumlar. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.2007.
27. Ağırötüren B. *Malatya Kentinde Çocuk Suçluluğu*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.2006.
28. Loeber R, Farrington DP, Stouthamer-Loeber, Moffit TE, Caspi A. The development of male offending: key findings from the first decade of the pittsburgh youth study. *J Scand Stud Criminol Crime Prev* 1998;7:141-171.
29. Tittle CR, Ward DA, Grasmick HG. Gender, age and crime deviance: A challenge to self control theory. *J Res Crime Delinq* 2003;40:426-453.
30. Akduman GG, Akduman B, Cantürk G. Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi. *Türk Pediatri Arşivi* 2007;42:156-61.
31. Gördeleş Beşer N, Baysan Arabacı L, Uzunoglu G. Türkiye'de bir bölge psikiyatri hastanesinde tedavi olan suça itilmiş çocuk profilleri. *Anadolu Psikiyatr Derg* 2016;17:317-324.
32. Ayaz M, Ayaz AB, Soylu N. Çocuk ve ergen adli olgularda ruhsal değerlendirme. *Klin Psikiyatr Derg* 2012;15:33-40.
33. Şen S, Karbeyaz K, Toygar M, Akkaya H. Sociodemographic evaluation of children pushed into crime in Eskişehir. *Adli Tıp Derg* 2012;26:146-155.
34. Carlo G, Hausmann A, Christiansen S, Randall BA. Sociocognitive and behavioral correlates of a measure of prosocial tendencies for adolescents. *J Early Adolesc* 2003;23:107-134.
35. Kumru A, Carlo G, Edwards CP. Olumlu sosyal davranışların ilişkisel, kültürel, bilişsel ve duyuşsal bazı değişkenlerle ilişkisi (relational, cultural, cognitive, and affective predictors of prosocial behaviors). *Turk J Psychol* 2004;19:109-125.
36. Carlo G, Randall. The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents. *J Youth Adolesc* 2002;31:31-44.
37. Kocadal H. *Kent Ve Suç: Mersin'de Genç Suçluluğu Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 2004.

38. Göcek G. Suç Faili Olan Çocuklar Açısında Çocuk Suçluluğu Ve Çocuklara Uygulanan Ceza Ve Güvenlik Tedbirleri. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 2009.
39. Balkaya A, Ceyhan E. Lise öğrencilerinin suç davranışı düzeylerinin bazı kişisel ve ailesel nitelikler bakımından incelenmesi. Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi 2007;3:13-27.
40. Aksu H, Karakoç Demirkaya S, Gürbüz Özgür, B Gün B. Aydın ilinde bir yıldaki çocuk ve ergen adli olguların değerlendirilmesi. Anadolu Psikiyatr Derg 2013;14:369-377.
41. Saddock BJ, Saddock VA. Comprehensive Textbook of Psychiatry. Aydın H, Bozkurt A (Çeviri Ed.) 3. Baskı, Ankara: Günes Kitabevi Ltd. Sti.,2007, 3412-3425.
42. Saddock BJ, Saddock VA. Comprehensive Textbook of Psychiatry. Aydın H, Bozkurt A (Çeviri Ed.) 3. Baskı, Ankara: Günes Kitabevi Ltd. Sti., 2007, 3441-3449.
43. Özen S, Ece, A, Oto R, Tıraşçı Y, Gören S. Juvenile delinquency in a developing country: A province example in Turkey. Int J Law Psychiatry 2005;28:430-441.
44. Cantürk G. Çocuk suçluluğunda adli psikiyatrik değerlendirme. Sted. 2005;14:31-4.
45. Erden G. İslahevinde Ve Tutukevinde Kalan Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Örüntüleri. Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu. Ankara Üniversitesi, Ankara, 2006, pp. 54.
46. Öter A. Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Antalya Örneği). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 2005.
47. Öztürk Ö. İstanbul H Tipi Cezaevinde Kalan Ergenlerde Suçluluk-Utanç Duygusunun Değerlendirilmesi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.2005.
48. Levine CR, Eileen MJ, Hernandez D. Out-of-schoolcare and problem behavior trajectories among low-income adolescents: individual, family, and neighborhood characteristics as added risks. Child Dev 2004;75:948-965.
49. Dembo R, Wothke W, Shemwell M, Pacheco K, Seeberger W, Rollie M, Schmeidler J, Livingston S.A structural model of the influence of family problems and child abuse factors on serious delinquency among youths processed at a juvenile assessment center. J Child Adolesc Subst Abuse 2000;10:17-31.
50. Keller TE, Catalano RF, Haggerty KP Fleming CB. Parent figure transitions and delinquency and drug use among early adolescent children of substance abusers. Am J Drug Alcohol Abuse 2002;28:399-427.
51. Farrington DP, Coid JW, Murray J. Family factors in the intergeneration altransmission of offending. Crim Behav Ment Health 2009;19:109-124.
52. Gönültaş MB. Adana İlinde Mala Ve Şahsa Karşı Suç İşleyen Çocukların Sosyodemografik Özelliklerinin Ortaya Konulması. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.2009.
53. Nijhof KS, de Kemp RA, Engels RC. Frequency and seriousness of parental offending and the irimpact on juvenile offending. J Adolesc Health 2009;32:893-908.
54. Haapasalo J, Pokelo E. Child rearing and child abuse antecedents of criminality. Agression and Violent Behavior 1999;4:107-127.
55. Ersin B. Lise Öğrencilerinin Suç Eğilimleri İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki (Beyoğlu İlçesi Örneği). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.2010.
56. Bolattekin A. Anne-Babanın Bağlanma Stilleri, Anne-Baba Tutumları Ve Çocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.2014.
57. Şengün Afşin R. Suça Sürüklenen Çocuklar İle Suça Sürüklenmeyen Çocukların Algıladıkları Anne Ve Baba Tutumları, Bağlanma Stilleri Ve Benlik Algılarının İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 2017.
58. Bilgin R. Diyarbakır'da sokakta çalışan çocuklar üzerine sosyolojik bir araştırma. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 2009;8:232-244.
59. Tütüncüler A, Karagöz YM, Demirçin S Atılğan M. Matruşka: göç, istismar, eğitim eksikliği, negatif ailesel faktörler ve çocuk suçluluğu. Adli Tıp Bülteni 2008;13:97-105.
60. Hoeve M, Dubas JS, Eichelsheim VI, vandeerLaan PH, Smeenk W, Gerris JRM. The relationship between parenting and delinquency: a meta-analysis. J Abnorm Child Psychol 2009;37:749-775.
61. Kızmaz Z. Öğrenim düzeyi ve suç: suç-okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2004;14:291-319.
62. Wang X, Blomberg TG, Li SD. Comparison of the educational deficiencies of delinquent and nondelinquent students. Eval Rev. 2005;29:291-312.
63. Küçükker H. Suç Davranışında Bulunan Çocukların Sosyodemografik Özellikleri Ve Olası Suça İtilme Nedenleri. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.2001.
64. Yavuz AE. Tutuklu Ya Da Hükümlü Erkek Ergenlerde Kriminolojik Öykü İle Madde Kullanımı Ve Aile Yapısı Arasındaki İlişki. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 2003.
65. İpek A. Suça Sürüklenen Çocukların Okul Dönemlerinin İncelenmesi Ve Bu Dönemde Barındırdıkları Risk Faktörlerinin Belirlenmesi: Ankara, İstanbul Ve İzmir Jandarma Çocuk Merkezleri Örneği. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 2010.
66. Akalın N. Suça İtilmiş Çocukların Adli Tıp Açısından İncelenmesi Ve Cezaevinde Bulunan Suça İtilmiş Çocukların Deskriptif Olarak İncelenmesi.İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.1999.
67. Aktas V, Güvenç GB. Kız ve erkek ergenlerde saldırgan ve olumlu sosyal davranışlar ile yaş, ilişkisel bağlam ve kişiler arası duyarlılık arasındaki ilişkiler. Edebiyat Fakültesi Dergisi 2006;23:233-264.
68. Erdoğan MY. Suça yönlendirilen ve yönlendirilmeyen çocukların aile ilişkileri ile saldırganlık davranışlarının karşılaştırılması. Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi 2005;12:106-114.